

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

- 95/563/EC sayılı, Avrupa Görsel & İşitsel Çalışmalarının Geliştirilmesi ve Yayılmasını Sağlayan Bir Programın Uygulanmasıyla İlgili Konsey Kararına uyum sağlanmasına,
- Avrupa Görsel & İşitsel Programının Sanayideki Mesleki Eğitim Programlarına Uygulanmasıyla İlgili 95/564/EC Sayılı Konsey Kararına, uyum sağlanması gerekmektedir.

c)Gerekli Kurumsal Değişiklikler

Kurumsal bir değişikliğe gidilmesine ihtiyaç yoktur.

d) Yeni Hukuki Düzenlemelerin Yürürlüğe Girmesine Bağlı Olarak Alınması Gereken Tedbirler

AB mevzuatına karşılık gelen Türk mevzuatının uyumlaştırılması çalışmalarının yapılması için zaman içinde belirlenebilecek ihtiyaç ve tedbirler olabilir.

e)Yeni Düzenlemelerin Uygulanması İçin Gereken Ek Personel ve Eğitim İhtiyacı

f)Gerekli Yatırımlar

III. TAKVİM

Türk mevzuatında gerekli olan değişiklik ve ilaveler kısa vadede yapılmalıdır. Orta vade de ise mevzuatımızın ilgili AB mevzuatı ile paralel işlemesi sağlanmalıdır.

IV.FİNANSMAN, GEREKLİ HARCAMALAR VE FİNANSMAN KAYNAKLARI

3.22. Bölgesel Politika

I-ÖNCELİK TANIMI

a) Mevcut Durum

Türkiye sosyal, ekonomik ve kültürel kalkınmasını, 1960'ların başından beri, Beş Yıllık Kalkınma Planlarıyla yürütmeye çalışmaktadır. Bu planlar kamu sektörü için emredici, özel sektör için yol gösterici mahiyettedir. İlk Beş Yıllık Kalkınma Planı 1963 yılında uygulamaya konulmuş olup, son plan olan 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı ise, 2001 ve 2005 yıllarını kapsamaktadır.

Bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılması ve çarpık şehirleşmenin önlenerek, ülke çapında metropolitan alanların geliştirilmesi bölgesel

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

politikanın temel amacıdır. Bu şekilde, ulusal bütünlüğe katkıda bulunacak ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi kapsamlı bir kalkınma hedeflenmektedir. Planlı dönem boyunca, bölgesel kalkınmanın sağlanması için sürekli bir çaba sarfedilmiştir.

Bölgesel Farklılıklar

Türkiye topoğrafya ve iklim koşulları yönünden, yedi farklı coğrafi bölgeden oluşan bir ülkedir. Bu bölgeler; Marmara, Ege, Akdeniz, İç Anadolu, Karadeniz, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleridir.

Bu bölgeler arasında, kişi başına GSYİH, işsizlik oranı, okuma yazma oranı gibi çeşitli sosyo-ekonomik göstergeler itibarıyla kaydadeğer sosyal, ekonomik ve kültürel farklılıklar bulunmaktadır. Ülkenin batı kesimi daha gelişmiş durumdadır. İstanbul, Ankara ve İzmir gibi metropoller, Bursa ve İzmit gibi büyük şehirler ekonomik büyümeyle ülke kalkınmasına katkıda bulunmaktadır. Doğu Anadolu, Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri nisbi olarak daha az gelişmiş bölgelerdir. Bölgeler arası gelişmişlik farkları; uygun olmayan topografik yapı, zor iklim koşulları, iç ve dış pazarlara uzaklık, dağınık yerleşim yapısı ve yetersiz yatırım gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Ekonomik durgunluk, insan kaynaklarının geliştirilememiş olması, işsizlik, yetersiz hizmet, fakirlik ve göç bu bölgelerin temel sorunu haline gelmiştir. Göç, özellikle metropollerde olmak üzere gelişmiş bölgelerde karmaşa, işsizlik, yeni alt yapı yatırımlarına ihtiyaç, kaçak yapılaşma, çevre ve güvenlik gibi birçok sorunları da beraberinde getirmektedir.

Bu alandaki sorunlar topografik yapı ve iklimden kaynaklanmaktadır. Bu bölgelerdeki ekonomik ve sosyal faaliyetler direk olarak coğrafi konumdan etkilenmekte, bu da bölgeler arası farklılıkları artırmaktadır. Coğrafi koşulların farklılığı doğal bir zenginlik olarak algılanmaktadır, ancak, aynı zamanda bölgesel farklılıkların da kaynağı olarak görülmektedir.

Fiziksel engeller kıyılarından iç bölgelere ve doğuya doğru artmakta, buralarda soğuk kışın hüküm sürdüğü, yüksek rakımlı dağlık bölgeler yer almaktadır. Ekilebilir alanların çoğunda ise sulamaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Kırsal alanlardaki dağınık yerleşim yüzünden fiziksel ve sosyal altyapı yetersizdir. Fakir bölgelerle görece olarak gelişmiş bölgeler arasında temel altyapı farkı önemli boyuttadır. Örneğin Doğu Anadolu Bölgesindeki kırsal nüfusun %70'ine temiz içme suyu sağlanırken, Marmara Bölgesinde %94'düne sağlanmaktadır.

Yüksek nüfus artış oranı, toprak, su, yeraltı suyu, bitki ve hayvan örtüsü (flora and fauna) üzerindeki olumsuz etkiyi artırmakta, hava ve su yataklarını kirleten daha fazla atık üretilmesine neden olmaktadır. Hızlı şehirleşme de ciddi çevre sorunlarına yol açmakta, özellikle kaçak yerleşim yerlerinde, ilgili altyapı ve hizmetler talebi karşılayamamaktadır.

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

Türkiye’de nüfus dağılımı dengeli değildir. 1997 nüfus sayımına göre nüfusun % 25.9 ‘u Marmara Bölgesinde yoğunlaşmıştır. Diğer bölgelere bakıldığında bu oran; İç Anadoluda % 16.8, Egede % 13.4, Akdenizde % 12.8, Karadenizde % 12.5, Güneydoğu Anadoluda % 9.6 ve Doğu Anadoluda % 8.9 dur.

1990 – 1997 döneminde Türkiye nüfusu % 1.5 oranında artmıştır. Bölgelere göre artış oranlarında önemli farklılıklar gözlenmektedir. Nüfus artış hızları; Marmarada% 2.8, Güneydoğu Anadoluda % 2.4, Akdenizde% 1.9, Egede % 1.5, İç Anadoluda % 0.9, Doğu Anadoluda% 0.7’dir. Karadeniz Bölgesi nüfus artış oranında düşüşün (%0.5) gözlendiği tek bölgedir. Bu durum yüksek göç kaybıyla açıklanabilmektedir. 1985 – 1990 döneminde, ülkenin batısında bulunan Marmara, Ege ve Akdeniz bölgeleri göç almıştır. Diğer yandan, Doğu Anadolu, Karadeniz, Güneydoğu Anadolu ve İç Anadolu ise göç veren bölgeler olmuştur.

1980 yılında 64 olan ortalama kadın ömrü, 1990 yılında 70 yıla çıkmıştır. Aynı süre içerisinde ortalama erkek ömrü ise 59’dan 66 yıla yükselmiştir.

0-5 yaş arası bebek ölüm oranı, 1990-1995 döneminde binde 50.6’dır. Bu oran, orta düzey gelir grubundaki ülkeler ortalamasından (56) daha iyidir. Fakat çocuklar arasındaki yetersiz beslenme hala önemli bir sorundur. Geri kalmış kırsal doğu illerindeki bebek ölüm oranı, batı illerindekinin iki katıdır. Kalkınmada Öncelikli Yörelere için bu oran binde 72-74 arasında değişmektedir.

Nüfus başına doktor oranı; Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu, Karadeniz ve Akdeniz gibi bölgelerde Türkiye ortalamasının altındadır. Marmara Bölgesindeki hasta yatak sayısı Türkiye’deki toplam yatak sayısının %65.7’sidir. Bu oran Doğu Anadolu Bölgesi için %3.4’tür.

1990 Yılı nüfus sayımına göre Türkiye nüfusunun %80.5’i okur yazardır. Okur yazar nüfusun %20’si okul dışında okuma yazma öğrenmiş, %57’si ilk öğretim, %9’u orta öğretim, %10’u lise ve dengi okul ve %4’ü üniversite ve dengi okul mezunudur. Doğu Anadolunun fakir illerinde kızların %50’si okula gidebilmekte, okula devam ettikleri yıl sayısı ise, erkeklerin devam ettikleri yıl sayısının yarısına karşılık gelmektedir.

1994-1995 eğitim döneminde ilk öğretim, orta öğretim ve yüksek öğretim okullaşma oranları sırasıyla; %97, %67 ve %47 olmuştur.

Bölgeler arasında ve ekonomik ve sosyal gruplar arasında dengeli bir ekonomik kalkınma söz konusu değildir. Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre, 1987 fiyatlarıyla 1987-1997 döneminde GSYİH yıllık ortalama büyüme oranı %4.2’dir. Marmara Bölgesi %5.01’le en yüksek büyüme oranına sahiptir. Büyüme oranı Türkiye ortalamasının üzerinde olan bölgeler; Güneydoğu Anadolu(%4.3), Akdeniz(%4.3) ve Ege(%4.3) bölgeleridir. Büyüme oranı

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

ortalamanın altında olan bölgeler ise; İç Anadolu (%3.2), Karadeniz (%3.1) ve Doğu Anadolu(%2.0) bölgeleridir.

GSYİH hasıla içerisinde bölge paylarına bakıldığında en büyük paya %37.8 ile Marmara Bölgesi sahiptir. Güneydoğu Anadolu Bölgesinin GSYİH'daki payı %3.9'dan %5.2'ye yükselirken, Doğu Anadolu Bölgesinin payında %4.5'tan %3.3'e düşüş gözlenmiştir.

Özellikle ülkenin doğusunda olmak üzere, Türkiye'de tarım iş gücü toplam iş gücünün yarısını oluşturmaktadır. 1990 Yılı itibariyle tarım iş gücünün toplam iş gücüne oranı Doğu Anadolu'da %72, Karadeniz'de %71.1 ve Güneydoğu Anadolu'da %67.3'tür. Marmara Bölgesi tek başına toplam sanayi iş gücünün %43.1'nı, toplam hizmet iş gücünün ise %31.6'nı ihtiva etmektedir.

İdari Yapı

Türkiye'nin idari yapısı merkezi ve yerel yönetimlerin uyum içerisinde çalışması esasına dayanmakta olup, idari yapının temel birimleri olan 81 il mevcuttur. Merkezi idare bakanlıklardan ve genel müdürlüklerden oluşmaktadır. Merkezde 'ana hizmet birimleri', 'destek hizmet birimleri' ve 'danışma ve kontrol birimleri' bulunmaktadır. Merkezi idare aşağıdaki görevler itibariyle önemli güce sahiptir:

- i. Bölgesel gelişmeye yönelik planlama ve politika belirlenmesi ve
- ii. Devlet kaynaklarının bölgesel gelişme amaçlı tahsisi.

Merkezi idarede, Devlet Planlama Teşkilatı Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü Bölgesel Politika konusuyla doğrudan ilgilidir. Söz konusu Genel Müdürlük; il ve ilçe bazında araştırma ve planlama yapmak, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının bu konularda yapacakları çalışmaların, Kalkınma Planları ve Yıllık Programlarla tutarlılığını sağlamak, yapısal uyum politikalarının uygulanması sırasında ortaya çıkabilecek sorunların çözümü amacıyla projeler geliştirmek ve bu konularda yapılacak çalışmaları koordine etmek, yerel istihdamın ve girişimciliğin geliştirilmesi çerçevesinde küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin, esnaf ve sanatkarların ve kırsal kesimin sorunlarına yönelik politikalar geliştirmek, kurumsal ve hukuki düzenlemeler ile ilgili görüş vermek, uygulamayı yönlendirmek, Kalkınmada Öncelikli Yörelere ve ihtiyaçlarını tespit etmek, bu yörelere özelliklerini dikkate alarak, daha hızlı bir gelişme sağlanması amacıyla gerekli çalışmaları yapmak, bölgesel kalkınma projeleri ile ilgili koordinasyonu sağlamak ve görev alanına giren konularda görüş vermek ve uluslararası kuruluşlarla temas ve müzakerelere iştirak etmekle görevlidir.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile Tarım Bakanlığı da bölgesel politikada etkinlikleri olan diğer kurumlardır. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı; belediye hudutları dışında kalan alanlarda alt-bölgelerin fiziksel planlamasından ve ülke

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

bazında oto yolların planlamasından sorumludur. Bu Bakanlığın il bazında birimleri vardır. Tarım Bakanlığı; kırsal kalkınma projelerinin hazırlanması ve takibinden sorumludur. Tarım Bakanlığının da il bazında teşkilatları mevcuttur.

Türk Anayasasında, yerel hizmetlerden sorumlu yerel yönetimler, karar birimleri halk tarafından belirlenen yasal kamu kurumları olarak tanımlanmıştır. Buna göre, il özel idareleri, belediyeler ve köy muhtarlıkları yerel yönetimlerdir.

İl özel idareleri merkezi hükümet tarafından atanmakta olup, valiler tarafından başkanlık edilmektedir. İl özel idareleri merkezi hükümetin yetki ve sorumluluğuna sahip olup, vali devleti temsil etmektedir. İl özel idareleri, karar organları olan il genel meclisi ve il daimi encümeniyle, uygulamadan sorumlu olan validen oluşmaktadır.

Belediye; nüfusu 2000'den çok olan yerler ile, il ve ilçe merkezlerinde kurulur. Belediyelerin karar organları belediye meclisi ve belediye encümeni olup, belediye başkanı uygulamadan sorumludur. Belediye meclisi ve belediye başkanı beş yılda bir seçilmektedir.

Köylerde yönetimden muhtarlar ve ihtiyar heyeti sorumludur ve seçimle iş başına gelirler. Köy yönetiminin çok sınırlı yetkisi ve bütçesi olup, daha çok il yönetimine ve merkezi hükümete bağlıdır.

Yerel yönetimlerin görevleri şunlardır:

- Bölgesel gelişmeye ilişkin faaliyetlerin planlanması ve uygulanması,
- Bölgesel bazda girişimcilik faaliyetlerinde liderlik rolü,
- Kalkınma faaliyetleri konusunda gerekli bilginin sağlanması.

Yerel yönetimlere ilave sorumluluklar ve belirli görevler bazı bakanlıklar tarafından bölgesel birimleri aracılığıyla verilebilmektedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında 13.6 milyon olan nüfusun %25'i belediye sınırları içerisinde yaşamaktaydı. Aynı dönemde belediyelerin gelirinin bütçeye oranı %25'idi.

Yerel gelirin bütçeye oranındaki dalgalanmalara rağmen (1970 yılında %10'dan az ve günümüzde %15 - %18), gerçekte bu oranda bir düşüş söz konusudur.

İl bazındaki gelirin yerel gelire oranı 1925 yılında %60 iken, günümüzde %20'dir. Belediye gelirlerinin bütçeye oranı 1925 yılında %10 civarlarında iken, günümüzde bu oran %15'dir. Belediye hudutları içerisinde yaşayan nüfus dikkate alındığında bu durum gerçek bir düşüşü ifade etmektedir.

Bölgesel Gelişme Araçları

Bölgesel gelişmeyi sağlayıcı sürekli bir çaba mevcuttur. Bölgesel farklılıkları gidermek amacıyla ekonomik kalkınmaya yönelik üç temel araç söz konusudur: Kamu sektörüne yönelik politiklar ve teşvikler, özel sektör teşvikleri ve bölgesel gelişme ve kırsal kalkınma projeleri.

Teşviklerin daha etkin olarak uygulanabilmeleri amacıyla, gelişmiş bölgeler, kalkınmada öncelikli bölgeler ve normal bölgeler olmak üzere üç ayrı bölge grubu belirlenmiştir.

Gelişmiş Bölgeler: İstanbul ve Kocaeli il sınırları içindeki alan ve Ankara, İzmir, Bursa, Adana ve Antalya büyükşehir belediye sınırları içinde kalan alan, gelişmiş bölge olarak kabul edilmektedir.

Kalkınmada Öncelikli Bölgeler: Bakanlar Kurulu tarafından 49 il ve 2 ilçe kalkınmada öncelikli yöreler kapsamına alınmıştır. Bu iller Adıyaman, Ağrı, Aksaray, Amasya, Ardahan, Artvin, Bartın, Batman, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Çanakkale (Bozcaada ve Gökçeada ilçeleri), Çankırı, Çorum, Diyarbakır, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Giresun, Gümüşhane, Hakkari, Iğdır, Kahramanmaraş, Karabük, Karaman, Kars, Kastamonu, Kırıkkale, Kırşehir, Kilis, Malatya, Mardin, Muş, Nevşehir, Niğde, Ordu, Osmaniye, Rize, Samsun, Siirt, Sinop, Sivas, Şanlıurfa, Şırnak, Tokat, Trabzon, Tunceli, Van, Yozgat ve Zonguldak'tır.

Az gelişmiş bölgeler kavramı 1971 yılından bu yana kullanılmaktadır. Devlet Planlama Teşkilatında, Kalkınmada Öncelikli Yöreler Dairesi de aynı yıl kurulmuştur.

Az gelişmiş bölgeler illerin sosya-ekonomik gelişmişlik göstergelerine göre belirlenmektedir. Bu bölgeler Bakanlar Kurulu tarafından Kalkınmada Öncelikli Yöreler olarak tanımlanmakta ve duyurulmaktadır. Gelişmişlik düzeyini belirlemede kullanılan bazı ekonomik ve sosyal göstergeler şunlardır:

- Nüfus,
- Eğitim,
- Sağlık,
- Sanayileşme ve madencilik,
- Ticaret ve finansal gelişmeler,
- Tarımsal gelişme ve modernizasyon,
- Haberleşme ve ulaştırma,

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

- Sosyal ve kültürel gelişme, vb.

Normal Bölgeler: Gelişmiş ve Kalkınmada Öncelikli Yörelere dışında kalan bölgelerdir.

Kamu Sektörüne Yönelik Politikalar ve Teşvikler

i. Personel Politikaları ve Maaş Teşvikleri

Personel Politikaları:

- İki Yılda Derece İlerlemesi
- Kalkınmada Öncelikli Yörelere çalışan kamu personeli 3 yılda bir derece kazanmak yerine iki yılda bir derece kazanmaktadır.
- Aile Birliğine Yönelik Tayinler Eş durumundan talep halinde, kurumlar arası koordinasyonla, aile birliğini sağlamak amacıyla atamalar ve tayinler yapılabilmektedir.
- Kamu Personeli Sayısının Düşürülmesi ve Daimi Görevlilerin Diğer Bölgelere Naklinden Kaçınılması

Maaş Teşvikleri;

- Yan Ödemelerin ve Özel Hizmet Tazminatlarının Artırılması; 657 sayılı Devlet Memurları Yasası kapsamında, teknik ve sağlık hizmetleri sınıfında çalışan personele ödenen yan ödemeler ve özel hizmet tazminatları Kalkınmada Öncelikli Yörelere daha fazla ödenmektedir.
- İlave Tazminatlar; Kalkınmada Öncelikli Yörelere çalışan kamu personeline ilave tazminatlar ödenmektedir. Olağan Üstü Hal Bölgeleri ve bu bölgelere komşu bölgelerde çalışan kamu personeli de yüksek oranlı ilave tazminatlardan yararlanmaktadırlar.
- Kalkınma Ödeneği (“Development Allocation”); Üniversite öğretim görevlilerine, net maaşlarının %75’ine kadar olmak üzere, kalkınma ödeneği adı altında ilave tazminat ödenmektedir.

ii. Yatırım Politikaları

Türkiye 63 milyonluk nüfusuyla hızla gelişen bir ülkedir. Yüksek nüfus artış oranı (%1.5) ve şehirleşme oranı (%4.5) dikkate alındığında, ekonomik ve sosyal altyapıdaki gelişmeye olan ihtiyaç hayati önem arz etmektedir.

Türkiye’nin GSYİH 204 milyar dolar civarında olup, son yıllardaki eğilimlere bakıldığında, her yıl GSYİH’sının yaklaşık %25’ini toplam sabit yatırımlara yönlendireceği tahmin edilmektedir.

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

Son yıllarda kamu sektörü yatırımlarının GSYİH'ya oranı %5 civarında dalgalanmaktadır. Diğer bir deyişle, toplam sabit yatırımların %20'si kamu sektörü, %80'i özel sektör tarafından yapılmaktadır.

1980'lerin başından bu yana Türkiye'nin yatırım stratejisi, sosyal ve ekonomik altyapıyı geliştirmeye ve imalat sanayinde özel sektör payını artırmaya yönelik olmuş, kamu yatırımları, enerji, ulaştırma-haberleşme, tarımsal altyapı ve kırsal altyapıya odaklanmıştır. Sadece Kalkınmada Öncelikli Yörelere bölgesel gelişmişlik farklarını azaltmak amacıyla bu genel yatırım politikasının dışında bırakılmıştır. Bu kapsamda, ekonomik ve sosyal altyapı yatırımlarının yanı sıra, geri kalmış bölgelerde istihdam yaratabilen imalat sanayii yatırımları ve insan kaynaklarını geliştirici projelere öncelik verilmiştir. Bu bağlamda Güney Doğu Anadolu Projesi (GAP), Türkiye'de bugüne kadar yürütülen projeler arasında en iddialı olanıdır.

Yukarıda bahsedilen stratejinin sonucu olarak, 1980 yılında %55 olan, ekonomik ve sosyal altyapı yatırımlarının toplam kamu yatırımları içerisindeki payı, 1990'ların başında %80'ne yükselmiştir. Bu dönemde, kamu yatırımları içerisindeki imalat sanayii yatırımlarının oranı ise %26.3'ten %5-6'lara gerilemiştir.

İlave olarak, özellikle 1990'lardan bu yana hızla büyüyen nüfus içerisinde temel sağlık koşullarını iyileştirmek, iyi eğitilmiş ve donanımlı insan sayısını artırmak amacıyla, sağlık ve eğitim sektörü yatırımlarının artırılmasına özel önem verilmiştir. Sonuç olarak, bu sektörlerin toplam kamu yatırımları içerisindeki payı 1985 yılında %6'larda iken, 1993'ten sonra %15'lere yükselmiştir. 1980'lerin ortalarından itibaren sağlık ve eğitim alanındaki özel sektör yatırımları da artmıştır.

İnsan kaynaklarını geliştirmeye yönelik bu yatırımlar, sadece kişilerin refahını artırmaya ve bölgeler arasındaki ekonomik, sosyal ve kültürel farkları azaltmaya yönelik değildir. Bu çerçevede hedeflenen genç, disiplinli ve sağlıklı çalışan nüfus, ulusal şirketlerin üretkenliğini artırarak ve yabancı yatırımları ülkeye çekerek karşılaştırmalı üstünlük sağlayacak, bu da küresel ekonomide rekabet gücünü artıracaktır.

Özel Sektör Teşvikleri

i. Geri Kalmış Bölgelerde

Kalkınmada Öncelikli Yörelere (49 il ve iki ilçe). Pratik nedenlerden ötürü, Kalkınmada Öncelikli Yörelere altında iki grup tanımlanmıştır:

- Acil Destek Program Bölgesi ("Urgent Support Program Region")
- Olağanüstü Hal Bölgesi Diyarbakır, Hakkari, Siirt, Şırnak, Tunceli, Van, Batman, Bingöl, Bitlis, Mardin ve Muş illerinden oluşmaktadır. Bunların yanı sıra, kişi başına GSYİH oranı 1500 \$'ın altında olan ve sosyo-

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

ekonomik gelişme düzeyi -0.5 'den küçük olan iller de bu kapsamda değerlendirilmektedir. Bu iller ise Adıyaman, Ağrı, Ardahan, Bayburt, Erzurum, Gümüşhane, Iğdır, Kars, Ordu, Şanlıurfa ve Yozgat'tır.

Bu bölgelerde:

a) Gelir ve Kurumlar Vergisi Muafiyeti

Olağanüstü Hal Bölgelerinde her çeşit ticari, sınai, mesleki, tarım ve hizmetlere ilişkin faaliyet gösteren ve 10 kişiden fazla istihdam sağlayan şirketler, gelir ve kurumlar vergisinden, mevcut durumda, yatırım periyodunun başlangıcından itibaren beş yıl süreyle muaf tutulmaktadır. 2001 –2007 döneminde bu uygulama aşağıdaki şekilde olacaktır:

- 10 kişi istihdam sağlayanlar için %40,
- 51 kişi ve daha fazla istihdam sağlayanlar için %60 vergi indirimi sağlanacaktır.
- 11 –50 kişi istihdam edenler için, 10 kişiden sonraki her kişi için %40'lık orana kişi başına %0.5 ilave edilerek indirim miktarı saptanacaktır.

b) İşçilerden Kesilen Vergilerin Ertelenmesi

Gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olan şirketlerde çalışan işçi maaşlarından kesilen gelir vergisi ve harçların ödenmesi ikinci yıla ertelenebilmektedir. Bu teşvik 2002 yılı sonuna kadar geçerlidir.

c) Vergi Resim Harç İstisnası

Teşvik belgeli yatırımlar, kredi alımlarında, toprak ve gayri menkul alımlarında, Belediye Gelirleri Yasası kapsamında ödenen vergi resim ve harç muafiyetinden istifade edebilmektedirler. Bu teşvik 2002 yılı sonuna kadar geçerlidir.

d) Sigorta Primine İşveren Katkısı

Gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olan şirketlerde çalışan işçi sigorta primlerinin işveren tarafından ödenmesi gereken kısmı, Hazine tarafından ödenmektedir. Bu teşvik 2002 yılı sonuna kadar geçerlidir.

e) Arazi Tahsisi

Bu teşvik Kalkınmada Öncelikli Yörelerdeki yatırımlara uygulanmaktadır. Organize Sanayi Bölgelerine öncelik verilmek üzere, kamu arazileri yatırım amaçlı olarak gerçek ve tüzel kişilere ücretsiz tahsis edilebilmektedir. Bu imkandan yararlanmak için yatırımcıların teşvik belgesi sahibi olmaları ve en az 10 kişi istihdam etmeleri gerekmektedir.

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

f) Elektrik Kullanımı

Bu teşvik kapsamında, teşvik belgesi sahibi yatırımcılara elektrik ücretlerinde aşağıdaki koşullarda indirim sağlanmaktadır:

- İlk üretim yılında %50 oranında indirim,
- ikinci üretim yılında %40 oranında indirim,
- üçüncü üretim yılında %25 oranında indirim.

g) Yatırım tutarı 50 milyar TL'nin üzerinde olan ve Hazine Müsteşarlığı Teşvik ve Uygulama Genel Müdürlüğünden teşvik belgesi alan yatırımcılar, aşağıda belirtilen teşviklerden yararlanmaktadır:

- Gümrük Vergisi İstisnası,
- Gelir ve Kurumlar Vergisi İndirimi,
- Katma Değer Vergisi Ertelemesi (ithal makina teçhizata uygulanan),
- İlave KDV Teşviği (yerli makine teçhizat alımlarında),
- Vergi Resim Harç İstisnası,
- Yatırım Teşvik Fonundan Kredi Tahsisi.

ğ) Tamamlanmamış Yatırımlara Düşük Faizli Kredi

Yatırımı tamamlanamamış, işletme sermayesi yetersizliği yüzünden işletmeye başlayamamış ya da kısmen başlayabilmiş yatırımlara düşük faizli kredi sağlanmaktadır.

h) Diğer Destekler

Kalkınmada Öncelikli Yörelerdeki Belediye ve İl Özel İdarelerinin tarım, imalat sanayii, turizm, belediye hizmetleri ve sosyal altyapıya ilişkin projelerine mali destek sağlanmaktadır.

ii. Gelişmiş Bölgelerde

Gelişmiş bölgelerde yapılan aşağıdaki yatırımlara teşvik belgesi ve teşvik imkanları sağlanmaktadır:

- Elektrik üretimi yatırımları,
- Altyapı yatırımları,
- Yap İşlet ya da Yap İşlet Devret türü yatırımlar,

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

- Araştırma-Geliştirme, dizayn, yeni ürün ve model geliştirme yatırımları,
- Çevre koruma yatırımları,
- Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu tarafından belirlenen öncelikli teknoloji yatırımları,
- Elektronik sanayii yatırımları,
- Gemi ve yat inşası yatırımları,
- Tersane (gemi inşaa ve tamirine yönelik),
- Hazine Müsteşarlığı tarafından belirlenen teknoparklar, bilgi teknolojisi, eğitim, sağlık ve turizm gibi konuları içeren hizmet yatırımları,
- Mevcut yatırımın Kalkınmada Öncelikli Yörelere ile yurt dışına nakli sonucunda aynı mahalde gerçekleştirilmesi kaydıyla, Hazine Müsteşarlığınca uygun görülen yatırımlar,
- Tevsii, modernizasyon, restorasyon, kalite geliştirme, darboğaz giderme, entegrasyon ve tamamlama yatırımları,
- Hazine Müsteşarlığı tarafından kabul edilen, sabit yatırım bedeli 50 milyon ABD doları karşılığı TL ve üzeri olan, yüksek teknoloji, yüksek katma değer, istihdam kapasitesi ve yüksek vergi imkanları sağlayan yatırımlar,

iii. Bütün Bölgelerde

Küçük ve Orta Boy İşletmelerin korunmaları ve geliştirilmeleri, ürün kalitelerinin ve standartlarının yükseltilmesi ve yeni ürünler geliştirmelerinin sağlanması amacıyla aşağıdaki teşvikler sağlanmaktadır:

- Gümrük ve fon muafiyeti,
- Gelir ve kurumlar vergisi istisnası,
- KDV erteleme,
- Vergi resim harç istisnası,
- Düşük faizli kredi

Bölgesel Gelişme Projeleri ve Kırsal Kalkınma Projeleri

i. Bölgesel Gelişme Projeleri

Türkiye’de ilk bölgesel planlama girişimleri 1950’lerde başlasa da, kaydadeğer çalışmalar 1960’lardan sonra, planlı dönem süresince yapılmıştır. Ancak yapılan çalışmalardan hiçbirisi, Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) gündeme gelinceye kadar, kapsamlı bir bölgesel gelişme projesi niteliğinde olmamıştır. Bu kapsamda, Türkiye’nin ilk ve en büyük projesi GAP’tır.

a) Güneydoğu Anadolu Projesi

Güneydoğu Anadolu Projesi, Güneydoğu Anadolu’da bulunan toplam 6.2 milyon nüfusun yaşadığı 9 ili kapsamaktadır. Proje kapsamındaki alan ülkenin en fakir bölgelerinden olup, kişi başına milli gelir ulusal ortalamasının hemen hemen yarısı olan 1619 ABD dolarıdır.

Proje geleneksel, sektörel ve merkezi planlamanın aksine, çok boyutlu, sektörlerarası ve ademi-merkezi bir planlama yöntemine sahiptir. Geniş kapsamlı bu projenin temel amacı; bölgesel kaynakların mobilize edilmesi, yeni iş imkanları yaratılması, gelir düzeyinin yükseltilmesi, kentsel merkezlerin geliştirilmesi ve böylelikle, proje bölgesinde ekonomik büyüme ve sosyal istikrarın sağlanmasıdır.

Güneydoğu Anadolu Projesi; Fırat ve Dicle nehirleri üzerinde yapımı öngörülen barajlar, hidroelektrik santraller ile sulama tesislerinin yanı sıra, kentsel ve kırsal altyapı, tarımsal altyapı, ulaştırma, sanayi, eğitim, sağlık, konut, turizm ve diğer sektörlerdeki yatırımları da içeren, sadece Güneydoğu Anadolu Bölgesini değil, tüm ülkeyi etkileyecek değişimleri de beraberinde getirecek, çok yönlü bir projedir.

Toplam yatırım tutarı 32 milyar dolar olan GAP’a bugüne kadar 14 milyar dolar tutarında bir harcama yapılmıştır. Yatırımların gerçekleşme oranı %44 olup, yapılan harcamanın büyük bir bölümü ulusal kaynaklardan karşılanmıştır.

GAP kapsamında enerji ve sulama amaçlı 13 adet büyük proje ile, Fırat Nehri kolları üzerinde 14 baraj, 11 HES; Dicle Nehri ve kolları üzerinde 8 baraj, 8 HES olmak üzere toplam 22 baraj ve 19 HES’nin yapımı planlanmıştır. Ayrıca, GAP kapsamında sulama amaçlı 4 adet baraj ile 1 adet HES ve 12 adet depolamasız sulamadan oluşan münferit projeler ve hizmetler sektöründe yeralan içme ve kullanma suyu teminine yönelik olarak geliştirilen projeler yer almaktadır.

b) Zonguldak-Bartın-Karabük Bölgesel Gelişme Projesi

VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı; bölgelerarası gelişmişlik farklarının azaltılması ve gelişme imkanlarının belirlenmesi amacıyla, bölgesel planlama

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

faaliyetlerine paralel olarak, ilgili idarelerce, fiziksel planlama çalışmalarının yapılmasını öngörmüştür. Diğer yandan bölgede, Türkiye Taşkömürü Kurumu'nun (TTK) küçültülmesi ve Karabük ve Ereğli Demir Çelik İşletmelerinin özelleştirilmesi ile meydana gelecek ekonomik ve sosyal sonuçların analiz edilmesi gereği ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, çok sektörlü, kamu-özel kesim işbirliğine dayalı olarak Zonguldak-Bartın-Karabük Bölgesel Gelişme Projesi hayata geçirilmiştir.

Sözkonusu projenin başlıca amaçları şunlardır:

Bölgede yeralan sanayi ve madencilik kuruluşlarından TTK'nın küçültülmesi ve Karabük Demir Çelik İşletmesi'nin özelleştirilmesi sonucunda ortaya çıkacak ekonomik ve sosyal sonuçları analiz etmek,

Özel sektörün yeni yatırım alanlarında faaliyet göstermelerinin sağlanması amacıyla yeni yatırım seçenekleri belirlemek,

Orta ve uzun dönemde uygulanabilir Bölgesel Gelişme Planı hazırlamak,

Bölgede yapılabilecek yatırımların tanımlanmasını sağlamaktır.

c) Doğu Anadolu Projesi (DAP)

Doğu Anadolu Bölgesinde ekonomik ve sosyal göstergeler ülke ortalamalarının çok gerisinde seyretmektedir. 1997 yılı itibariyle, ulusal ortalaması 3027 \$ olan kişi başına GSYİH oranı, bu bölgede 1347 \$ olmuştur. Bölgenin geri kalmışlığı dikkate alınarak, Devlet Planlama Teşkilatı tarafından 1998 yılında Doğu Anadolu Bölgesel Gelişme Projesi çalışmalarına başlanılmıştır. DPT'nin gözetiminde, projenin kapsadığı bölgede yeralan beş üniversitenin katılımıyla oluşturulan bir konsorsiyum tarafından Master Plan çalışmaları yapılmaktadır. DAP Doğu Anadolu Bölgesinde 16 ili kapsamaktadır.

Söz konusu projenin başlıca amaçları aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

Bölgenin diğer bölgelere göre geride olan sosyo-ekonomik gelişmesini hızlandıracak politika ve uygulamaları ortaya koymak,

Sektörel gelişmeleri hızlandırmak üzere sektörel analizler yapmak ve öncelikleri belirlemek,

Bölgesel gelişmeyi, kamu, yerel yönetimler, özel kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği içerisinde yapmak,

Bölgedeki ve/veya bölge dışındaki girişimcilere (yabancı sermaye yatırımları dahil) yatırım alanlarının belirlenmesi, yatırım projelerinin hazırlanması, uygulanması, işletme yönetimi, teknoloji, finansman, pazarlama imkanlarının geliştirilmesi ve nitelikli eleman temini konularında somut öneriler geliştirmek, bunları koordine edecek kurumsal düzenlemeler önermek,

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

Seçilmiş yatırım konularında, mevcut potansiyelin değerlendirilmesi ve yatırımcılara yön gösterilmesi amacıyla değişik konularda fizibiliteler hazırlamak,

Sektörel politika ve tedbirler önermek, önemli projelerin katılımcılık ilkesi içinde gerçekleştirilmesine yönelik öneriler hazırlamak,

Bölgesel istihdamın geliştirilmesi açısından önem taşıyan işgücü arz ve talebinin sektörel ve mekansal analizini yapmak, bölgedeki insan kaynaklarının geliştirilmesi konusunda sektörel yeni projeler önermektir.

d) Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Planı (DOKAP)

Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Planı Türkiye'nin geri kalmış bölgelerinden biri olan ve 1997 sayımına göre en çok göç veren Doğu Karadeniz Bölgesi için hazırlanmıştır. DOKAP bölgede yer alan yedi ili kapsamaktadır.

İlgili Bölgesel Kalkınma Planını hazırlamak üzere Devlet Planlama Teşkilatı ve Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA) arasında bir anlaşma yapılmıştır.

DOKAP'ın amaçları şu şekilde sıralanabilir:

DOKAP Bölgesi ile Türkiye'nin diğer bölgeleri arasındaki bölgesel eşitsizlikleri ortadan kaldırmak üzere, Doğu Karadeniz Bölgesi'nin kısa ve uzun dönemde gelişmesini sağlayacak entegre bir bölgesel gelişme planının ortaya konması,

Bu plan çerçevesinde öncelikli sektörlerin ve yatırım projelerinin belirlenmesi ve çalışma süresince Türk personel ile işbirliği yaparak, bu personelin planlama kabiliyetlerinin geliştirilmesi.

Hazırlık çalışmaları kapsamında, doğal yapı, sosyal yapı, kentsel etki alanları, sanayi, coğrafi bilgi sistemi araştırmaları yapılmıştır.

DOKAP kapsamında ilk saha çalışması çerçevesinde, bölgenin mevcut sosyo-ekonomik ve mekansal durumu analiz edilmiş, gelişme stratejisi ve senaryosu belirlenmiştir. Ayrıca entegre bir bölgesel gelişme planı taslağı ortaya çıkartılmıştır.

İkinci saha çalışması kapsamında ise; seçilen öncelikli projeler/programlar için proje profilleri hazırlanmış ve eylem planının formülasyonu çalışması başlatılmıştır. DOKAP çalışmaları çerçevesinde hazırlanan Nihai Rapor; Master Plan, Sektörel Raporlar, Kurumsal Gelişme, Proje Raporları ve Yönetici Özeti'nden oluşmaktadır. DOKAP Master Planı 10 program ve 53 proje içermektedir.

e) Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

Projenin coğrafi alanı Amasya, Çorum, Tokat ve Yozgat illerini kapsayan Yeşilirmak ve kollarının oluşturduğu havzadır. İlgili havza 40 bin kilometre karelik bir alanı kapsamakta olup, 3.4 milyon nüfusu barındırmaktadır.

Bu proje ile, ekolojik dengeyi bozmadan en uygun ve ekonomik arazi kullanım planlamasının yapılabilmesi, doğal kaynakların güncel takibinin ve yönetiminin sağlanması hedeflenmiştir. Bu kapsamda, erozyonun önlenmesi, su kirliliğinin kontrolü, meraların ıslahı, orman alanlarının belirlenmesi ve izlenmesi, şehirleşme ve sanayileşmenin takibi ile planlı gelişme konularında sorunların çözümü sağlanacaktır.

Orta ve uzun dönemli sürdürülebilir gelişmeyi amaçlayan Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi için ortak bir veri tabanı oluşturulması amacıyla, 'Coğrafi Bilgi Sistemi Altyapı Projesi' olarak adlandırılan bir çalışma, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu tarafından başlatılmıştır.

ii. Kırsal Kalkınma Projeleri

Kırsal Kalkınma Projelerinin uygulamasına 1970'lerin sonlarında başlanmıştır. İl bazında uygulanan kırsal gelişme projeleri aşağıdaki alanları kapsamaktadır:

- Sulama,
- Sulu alanın ıslahı,
- Köy yolları yapımı,
- Orman yolları yapımı,
- Hayvanlara su sağlanması,
- İçme suyu sağlanması,
- Tarımsal ve hayvansal üretimin artırılması,
- Ağaçlandırma.

Kırsal gelişme projelerinin amacı, geri kalmış yörelerde tarımsal faaliyetlerin artırılması yoluyla insanların gelir düzeyinin yükseltilmesidir. Projelerin başarısında, proje faaliyetlerinin yönetimi önemli rol oynamaktadır. Projenin süresi ve belirli alanlara yoğunlaşılması da proje başarısı açısından dikkate alınması gereken diğer faktörlerdir.

a) Çorum Çankırı Kırsal Kalkınma Projesi

Çorum Çankırı Kırsal Kalkınma Projesi, Çorum ve Çankırı illerinde ekonomik ve sosyal gelişmenin sağlanmasına yönelik olarak uygulanmıştır. Proje kapsamında, çiftçilere tarımsal üretimin artırılması amacıyla, orta ve uzun

AB Müktesabatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

vadeli düşük faizli krediler verilmiştir. Ayrıca mevcut altyapı yenilenmiş ve geliştirilmiştir. Projenin toplam maliyeti 207.2 milyon \$ olmuştur.

b) Erzurum Kırsal Kalkınma Projesi

Türkiyenin ikinci kırsal kalkınma projesi olan ve 1982 – 1989 döneminde uygulanan Erzurum Kırsal Kalkınma Projesinin amacı; tarım üretiminin artırılması, çiftçilerin gelir düzeyinin yükseltilmesi, iş imkanlarının geliştirilmesi olmuştur. Bu proje kapsamında 45 milyon \$ kullanılmıştır.

c) Bingöl-Muş Kırsal Kalkınma Projesi

Kırsal kalkınma projeleri hala, sanayi potansiyeli olmayan geri kalmış bölgelerin ekonomik ve sosyal gelişmelerinde önemli araçlar olarak değerlendirilmekte ve yeni projeler sürdürülmektedir. Bingöl-Muş Kırsal Kalkınma Projesi bu kapsamda yürütülen projelerden birisidir. Bu projenin amaçları arasında, mevcut altyapının iyileştirilmesi, tarım üretiminin artırılması, köylerde içme suyu ve yol ağlarının yapımı, sulama tesisleri ve enerji ormanları kurulması yer almakta olup, toplam tutarı 52.5 milyon \$'dır.

d) Yozgat Kırsal Kalkınma Projesi

Devam eden projelerden bir diğeri olan Yozgat Kırsal Kalkınma Projesinin uygulanmasına 1991 yılında başlanılmıştır. Toplam tutarı 40.5 milyon \$ olarak belirlenen proje kapsamında 70 köye içme suyu sağlanması, 125 km köy yolu yapılması, 70 sulama birimi inşaa edilmesi, 6 sulama birimi rehabilitasyonu, Kadılı Araştırma Merkezinin geliştirilmesi, tarım ve hayvancılık üretimlerinin artırılmasına yönelik hizmetler sunulması yer almaktadır.

e) Ordu - Giresun Kırsal Kalkınma Projesi

2004 yılında uygulamaya konulması beklenen Ordu – Giresun Kırsal Kalkınma Projesinin toplam tutarı 52 milyon \$ olarak öngörülmüştür. Projenin amaçları arasında küçük girişimcilik potansiyeli olan fakir ailelerin yaşam koşullarının ve gelir düzeylerinin yükseltilmesi, tarım ve hayvancılık üretiminin artırılması ve toprak, su, hayvan ve orman kaynaklarının daha iyi idaresine yönelik faaliyetlerin planlanması bulunmaktadır.

b) AB Müktesabati

1. 388R2052/OJL 185 15.07.88 s.9/88/2052/EEC: Yapısal Fonların görevleri ve etkinlikleri, faaliyetlerinin kendi aralarındaki ve Avrupa Yatırım Bankası ve diğer finansman araçları faaliyetleriyle koordinasyonlarına ilişkin 24 Haziran 1988 tarihli Konsey Tüzüğü
2. 388R4253/OJL 374 31.12.88 s. 1/88/4253/EEC: Farklı Yapısal Fonların faaliyetlerinin kendi aralarındaki ve Avrupa Yatırım Bankası ve diğer finansman araçları faaliyetleriyle ilgili 88/2057/EEC sayılı Tüzüğün

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

uygulanmasına yönelik hükümlere ilişkin 19 Aralık 1988 tarihli Konsey Tüzüğü

3. 388R4254/OJL 374 31.12.88 s. 15/88/4254/EEC: Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu ile ilgili 88/2052/EEC sayılı Tüzüğün uygulanmasına yönelik hükümlere ilişkin 19 Aralık 1988 tarihli Konsey Tüzüğü
4. 4.388R4255/OJL 374 31.12.88 s.21/88/4255/EEC: Avrupa Sosyal Fonu ile ilgili 88/2052/EEC sayılıTüzüğün uygulanmasına yönelik hükümlere ilişkin 19 Aralık 1988 tarihli Konsey Tüzüğü
5. 388R4256/OJL 374 31.12.88 s.25/88/4256/EEC: Avrupa Tarım Yönlendirme ve Garanti Fonu ile ilgili 88/2052/EEC sayılı Tüzüğün uygulanmasına yönelik hükümlere ilişkin 19.Aralık1988 tarihli Konsey Tüzüğü
6. 390R1865/OJL 170 03.07.90 s. 35/90/1865/EEC: Yapısal Fon yardımlarının gecikmeli geri ödenmeleri durumunda, geç ödeme hesabına uygulanacak faize ilişkin 2 Temmuz 1990 tarihli Komisyon Tüzüğü
7. 390R1866/OJL 170 03.07.90 s. 36/90/1866/EEC: Yapısal Fonların bütçe idaresine yönelik olarak ECU'nun kullanılmasıyla ilgili düzenlemelere ilişkin 2 Temmuz 1990 tarihli Komisyon Tüzüğü
8. 393D0589/OJL 280 13.11.93 s. 30/93/589/EEC: 88/2052/EEC sayılı Konsey Tüzüğünde tanımlanan Kriter 1 bölgelerine yönelik olarak Yapısal Fonlardan ve Balıkçılığı Yönlendirme Finansman Aracından taahhüt edilen ödeneklerin üye ülkeler arasında indikatif dağılımını belirleyen 28 Ekim 1993 tarihli Komisyon Kararı
9. 393R0792/OJL 079 01.04.93 s. 74/93/792/EEC: Uyum Finansman Aracının kurulmasına ilişkin 30 Mart 1993 tarihli Konsey Tüzüğü
10. 3193R2080/OJL 193 31.07.93 s.1/93/2080/EEC: Balıkçılığı Yönlendirme Finansman Aracına yönelik 88/2052/EEC sayılı Tüzüğün uygulamasıyla ilgili hükümlere ilişkin 20 Temmuz 1993 tarihli Konsey Tüzüğü
11. 394D0169/OJL 081 24.03.94 s.1/94/169/EEC: 88/2052/EEC sayılı Konsey Tüzüğünde Kriter 2 olarak tanımlanan Gerileyen Sanayi Bölgelerinin ilk listesini oluşturmaya ilişkin 20 Ocak 1994 tarihli Komisyon Kararı
12. 394D0176/OJL 082 25.03.94 s. 35/94/176/EC: 88/2052/EEC sayılı Konsey Tüzüğünde tanımlanan Kriter 2 bölgelerine yönelik olarak Yapısal Fonlardan taahhüt edilen ödeneklerin üye ülkeler arasında indikatif dağılımını belirleyen 11 Şubat 1994 tarihli Komisyon Kararı

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

13. 394D0197/OJL 096 14.04.94 s.1/94/197/EC: 1994-1999 dönemi için 88/2052/EEC sayılı Konsey Tüzüğüne tanımlanan Kriter 5b kapsamındaki Kırsal Alanlar listesini belirleyen 26 Ocak 1994 tarihli Komisyon Kararı
14. 394D0203/OJL 097 15.04.94 s.43/94/203/EC: 1994-1999 dönemi için 88/2052/EEC sayılı Konsey Tüzüğüne tanımlanan Kriter 5b bölgelerine yönelik olarak Yapısal Fonlardan taahhüt edilen ödeneklerin, üye ülkeler arasında indikatif dağılımını belirleyen 28 Şubat 1994 tarihli Komisyon Kararı
15. 394D0342/OJL 152 18.06.94 s.39/94/342/EC: Yapısal Fonlardan ve Balıkçılığı Yönlendirme Aracından yapılan yardımlarla ilgili olarak üye devletler tarafından yürütülecek bilgi ve tanıtım tedbirlerine ilişkin 31 Mayıs 1994 tarihli Komisyon Kararı
16. 394R0566/OJL 072 16.03.94 s.1/94/566/EC: Uyum Finansman Aracını kuran 93/792/EEC sayılı tüzüğün kapsamının genişletilmesine ilişkin 10 Mart 1994 tarihli Konsey Tüzüğü
17. 394R1164/OJL 130 25.05.94 s.1/94/1164/EC: Uyum Fonunun kurulmasına ilişkin 16 Mayıs 1994 tarihli Konsey Tüzüğü
18. 394R1628/OJL 171 06.07.94 s.14/94/1628/EC: Üye ülkelerle Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri arasında sınır-ötesi işbirliğine yönelik olarak PHARE çerçevesinde bir programın uygulanmasına ilişkin 4 Temmuz 1994 tarihli Komisyon Tüzüğü
19. 394R1681/OJL 178 12.07.94 s.43/94/1681/EC: Yapısal politikalar ve bu konudaki bilgi sistemi organizasyonu çerçevesinde yanlış yapılan ödeme telafi edilmesi ve ilgili düzensizliklerin giderilmesine ilişkin 11 Temmuz 1994 tarihli Komisyon Tüzüğü
20. 394R1831/OJL 191 27.07.94 s.9/94/1831/EC: Uyum Fonu ve bu konudaki bilgi sistemi organizasyonu çerçevesinde yanlış yapılan ödemelerin telafi edilmesi ve ilgili düzensizliklerin giderilmesine ilişkin 26 Temmuz 1994 tarihli Komisyon Tüzüğü
21. 395D0037/OJL 049 04.03.95 s.65/95/37/EC: 1995-1999 dönemi için Avusturya ve Finlandiya'da, 88/2052/EEC sayılı Konsey Tüzüğü ile tanımlanan Kriter 5b kapsamında kırsal alanlar listesinin oluşturulmasına ilişkin 17 Şubat 1995 tarihli Komisyon Kararı
22. 395D0143/OJL 092 25.04.95 s. 29/95/143/EC: 1995-1999 dönemi için İsveçte, 88/2052/EEC sayılı Konsey Tüzüğü ile tanımlanan Kriter 5b kapsamında kırsal alanlar listesinin oluşturulmasına ilişkin 18 Nisan 1995 tarihli Komisyon Kararı

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

23. 396D0455/OJL 188 27.07.96 s. 47/96/455/EC: Üye devletlerin 94/1164/EC sayılı Konsey Tüzüğü ile tanımlanan Uyum Fonu faaliyetlerine yönelik olarak yapacakları yayın ve bilgi tedbirlerine ilişkin 25 Haziran 1996 tarihli Komisyon Kararı
24. 396D0468/OJL 192 02.08.96 s.29/96/468/EC: 1997- 1999 döneminde 88/2052/EEC sayılı Konsey Tüzüğü ile tanımlanan Kriter 2 bölgelerine yönelik Yapısal Fonlardan yapılan taahhütlerin üye ülkelere indikatif dağılımını belirleyen 19 Temmuz 1996 tarihli Komisyon Kararı
25. 396D0472/OJL 193 03.08.96 s.54/96/472/EC: 1997-1999 döneminde 88/2052/EEC sayılı Konsey Tüzüğü ve 94 /169/EC düzeltme Kararı ile tanımlanan Kriter 2 kapsamında gerileyen sanayi bölgeleri listesi oluşturulmasına ilişkin 26 Temmuz 1996 tarihli Komisyon Kararı
26. 397D0237/OJL 094 09.04.97 s.20/97/237/EC: 88/2052/EEC sayılı Konsey Tüzüğü ile tanımlanan Kriter 2 kapsamındaki gerileyen sanayi alanları listesinin düzeltilmesine ilişkin 14 Mart 1997 tarihli Komisyon Kararı
27. 397D0349/ OJL 148 06.06.97 s.29/97/349/EC: 88/2052/EEC sayılı Konsey Tüzüğü ile tanımlanan Kriter 2 kapsamındaki gerileyen sanayi alanları listesinin düzeltilmesine ilişkin 27 Mayıs 1997 tarihli Komisyon Kararı
28. 397D0352/OJL 151 10.06.97 s. 39/97/352/EC: : 88/2052/EEC sayılı Konsey Tüzüğü ile tanımlanan Kriter 2 kapsamındaki gerileyen sanayi alanları listesinin düzeltilmesine ilişkin 20 Mayıs 1997 tarihli Komisyon Kararı
29. 397R2064/OJL 290 23.10.97 s.1/97/2064/EC: Yapısal Fonlarla ortaklaşa finanse edilen girişimlerin üye devletlerce mali kontrolüne yönelik 88/4253/EEC sayılı Konsey Tüzüğünün uygulanmasına ilişkin detaylı düzenlemeleri belirleyen 15 Ekim 1997 tarihli Komisyon Tüzüğü
30. 394R2687/OJL 286 05.11.94 s.5/94/2687/EC: İrlandaya yönelik Uluslararası Fona Topluluğun mali katkısına ilişkin 31 Ekim 1994 tarihli Konsey Tüzüğü
31. 397R2614/OJL 353 24.12.97 s.5/97/2614/EC: İrlandaya yönelik Uluslararası Fona Topluluğun mali katkısına ilişkin 15 Aralık 1994 tarihli Konsey Tüzüğü
32. 395R0852/OJL 086 20.04.95 s.10/95/852/EC: Portekiz tekstil ve giyim sanayinin modernizasyonuna yönelik hibe şeklindeki mali yardıma ilişkin 10 Nisan 1995 tarihli Konsey Tüzüğü

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

33. 399R1260/OJL 161 26.06.99 s.1/99/1260/EC: Yapısal Fonlarla ilgili genel hükümlere ilişkin 21 Haziran 1999 tarihli Konsey Tüzüğü
34. 399R1261/OJL 161 26.06.99 s.43/99/1261/EC: Bölgesel Kalkınma Fonuna ilişkin 21 Haziran 1999 tarihli Konsey ve Avrupa Parlamentosu Tüzüğü
35. 3991262/OJL 161 26.06.99 s.48/99/1262/EC: Avrupa Sosyal Fonuna ilişkin 21 Haziran 1999 tarihli Konsey ve Avrupa Parlamentosu Tüzüğü
36. 3991263/OJL 161 26.06.99 s.54/99/1263/EC: Balıkçılığı Yönlendirme Finansman Aracına yönelik 21 Haziran 1999 tarihli Konsey Tüzüğü
37. 3991264/OJL 161 26.06.99 s. 57/99/1264/EC: Uyum Fonunun kurulmasına yönelik 94/1164/EC sayılı Tüzüğü revize eden 21 Haziran 1999 tarihli Konsey Tüzüğü
38. 399R1265/OJL 161 26.06.99 s.62/99/1265/EC: Uyum Fonunun kurulmasına yönelik 94/1164/EC sayılı Tüzüğün II no'lu ekini revize eden 21 Haziran 1999 tarihli Konsey Tüzüğü
39. 399R1266/OJL 161 26.06.99 s.68/99/1266/EC: Katılım Öncesi Stratejisi çerçevesinde aday ülkelere yönelik yardımın koordinasyonuna ve 89/3906/EC sayılı Tüzüğün revizesine ilişkin 21 Haziran 1999 sayılı Konsey Tüzüğü
40. 399R1267/OJL 161 26.06.99 s.73/99/1267/EC: Katılım Öncesi Yapısal Politikalar Aracının 'Instrument for Structural Policies for Pre-accession' kurulmasına ilişkin 21 Haziran 1999 tarihli Konsey Tüzüğü
41. 399R1268/OJL 161 26.06.1999 s.87/99/1268/EC: 99/2759/EC sayılı Tüzüğün uygulama kapsamında olan katılım öncesi dönemde, aday Orta ve Doğu Avrupa Ülkelerinde tarım ve kırsal kalkınma alanında, katılım öncesi alınan tedbirlere yönelik Topluluk desteğine ilişkin 21 Haziran 1999 tarihli Konsey Tüzüğü

c) Sorumlu Kuruluş

Türkiye'de Bölgesel gelişmeden sorumlu ana kurum Devlet Planlama Teşkilatıdır. Aşağıdaki bakanlıklar da bölgesel projelerin tahsisatı, uygulanması, idaresi ve izlenmesiyle ilgili faaliyetlerde bulunmaktadır:

- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı,
- Tarım Bakanlığı,
- Orman Bakanlığı,

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,
- Çevre Bakanlığı,
- Turizm Bakanlığı,
- Hazine Müsteşarlığı,
- Devlet İstatistik Enstitüsü,
- GAP İdaresi Başkanlığı
- Kalkınma Bankası,
- Halkbank.

d) Nihai Hedef

Etkin bir bölgesel politika geliştirilmesi.

II- UYGULAMA YÖNTEMİ

a) Mevcut Türk Mevzuatı

1. 540 Sayılı Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (RG 24.6.1984/21970)
2. 3152 Sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (RG 23.2.1985/18675)
3. 1580 Sayılı Belediye Kanunu (RG 14.4.1930/1471)
4. 388 Sayılı Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (RG 6.10.1989/20334)
5. 3621 Sayılı Kıyı kanunu (RG 4.4.1990/20495)
6. 775 Sayılı Gecekondular Kanunu (RG 30.7.1966/12362)
7. 442 Sayılı Köy Kanunu (RG 11. Şaban.1342 ve 18 Mart 1340/336)
8. 3624 Sayılı Küçük ve Orta Ölçekli Sanayii Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kurulması Hakkında Kanun (RG 20.4.1990/3624)
9. 2510 Sayılı İmar Yasası (RG 21.6.1934/2733)
10. 6831 Sayılı Orman Kanunu (RG 8.9.1956/9402)

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

11. 3194 Sayılı İskan Kanunu (RG 9.5.1985/18749)
12. 3360 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu (RG 26.5.1987/19471)
13. 3030 Sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapan Kanun (RG 9.7.1984/18453)
14. 4325 Sayılı Köylerde İstihdam Yaratılması ve Yatırımların Teşvik Edilmesi Hakkında Kanun (RG 27.2.1998/23271)
15. 4369 Sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımlarına İlişkin Mevzuatta Değişiklik Yapan Kanun (RG 29.7.1998/23417)

b) Türk Mevzuatında Yapılması Gereken Değişiklikler

Katılım öncesi dönemde Türk mevzuatında herhangi bir değişiklik yapılmasına gerek duyulmamaktadır. Ancak AB kriterlerine göre hedef bölgeler ve NUTs tanımlamaları yapılacaktır.

c) Gerekli Kurumsal Değişiklikler

VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planında belirtildiği üzere, 2005 yılına kadar, ihtiyaç duyulan illerde Devlet Planlama Teşkilatının idari bölge birimleri kurulacaktır.

d) Yeni Düzenlemelerin Uygulanması İçin Gereken Ek Personel ve Eğitim İhtiyacı

Devlet Planlama Teşkilatının her bir bölge birimi için 20 kişiye ihtiyaç olacaktır. Bölge birimlerinin kurulmasına iki bölgeye öncelik verilerek başlanacaktır. Bu durumda başlangıçta 40 kişiye, iki binaya ve yeterli teçhizata ihtiyaç duyulacaktır. Ancak öncelikli olarak Devlet Planlama Teşkilatında Bölgesel Politika konusunda çalışan personelin, AB Bölgesel Politikası konusunda eğitimi gerekecektir.

III- TAKVİM

Kısa dönemde AB kriterlerine göre hedef/kriter bölgeler ve NUTS'lar istatistiki olarak tanımlanacaktır.

Orta vadede DPT'nin bölgesel teşkilatları kurulacaktır.

IV- FİNANSMAN-GEREKLİ HARCAMALAR VE FİNANSMAN KAYNAKLARI

- DPT'nin bölge teşkilatları için : 2 milyon Euro

- Personel eğitimi için : 1 milyon Euro

NUTs bölgelerinin tesbiti için (istatistiki çalışmalar): 4 milyon Euro

TOPLAM :7 milyon Euro

3.23. Çevre

3.23.1 Yatay

Türkiye, sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesi amacıyla ekonomik ve sosyal büyümenin çevre ile beraber ele alınması konusunda diğer gelişmekte olan ülkeler gibi, pek çok sorunla karşılaşmaktadır. Türkiye, enerji, endüstri, ulaşım ve turizm sektörlerinde hızlı bir büyüme ve bununla beraber, kırsal kesimden kentlere ve kıyılara büyük oranda göç yaşamaktadır. Tüm bu gelişmeler, çevre üzerindeki baskıyı arttırmış ve buna paralel olarak, çevre koruma ve çevre kirliliği ile mücadelenin önemini arttırmıştır. Sonuç olarak, bu dönemde, hukuki ve kurumsal yapılanma çalışmaları hız kazanmıştır. 1982 Anayasası vatandaşların, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını tanımış, bu bir dönüm noktası olmuştur. Buna ek olarak, çevrenin geliştirilmesi, çevre sağlığının korunması ve kirliliğin önlenmesi devletin ve vatandaşın görevi olarak tanımlanmıştır. 1983 yılında çıkarılan Çevre Kanunu, çevre yönetimi ve çevre mevzuatının çerçevesini belirlemiş ve kirleten öder gibi temel prensipleri tanımlamıştır.

Çevre kanunu çerçevesinde aşağıda sıralanan bazı yönetmelikler hazırlanarak yürürlüğe konmuştur. Bunlar;

-Çevre Kirliliğini Önleme Fonu Yönetmeliği (1985);

-Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliği(1986)

-Gürültü Kontrol Yönetmeliği (1986);

-Gemi ve Deniz Araçlarından Alınacak Cezalara İlişkin Yönetmelik (1987);

-Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği (1988);

-Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği (1991);

-Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği (1992);